

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐԸ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Polybiblion թերթին մէջ ծանօթ պատմագէտ եւ արեւելագետ Վառոն Բառա աբ Վօ հրատարակած է հետեւեալ յօդուածը Les Trouvères arméniens հատորին մասին .

« Հայ բանաստեղծութիւնը , մեր ֆրանսական մտաւոր սովորութեանց համեմատ , սիրտը , ծանր , քիչ մը հանդիսաւոր կ'երեւայ . բայց խորունկ է ան , եւ անկեղծ , եւ լաւ կ'արտայայտէ հոգին ծագողովի մը որ աւելի հնութիւն ունի քան երջանկութիւնը — Անտ հաւաքածու մը որ կը պարունակէ կտորներ տառնետեթ բանաստեղծներու , որոնց հնագոյնները Ժ.Գ. դարէն են , եւ նորագոյնը՝ Ջիվանի՝ իր ցեղին մեր օրով պատահած աղէտները որդացած է : Այդ կտորները քնարիբղական են , լիքով երգեր , խոլուծներ , ողբեր , խաղեր , քանի մը կրօնական տաղերու . եւ բնութիւնը , ծագիկներն ու պարսկացիները դրուատող երգերու հետ : Աստուց ընդհանուր նկարագրեր քիչ մը միօրինակ է , կրօնական զգացումը կը տիրապետէ , երեւնալով ազգային երգերուն մէջ ու սոգորելով նոյն իսկ սիրային քերթուածները , Պատկերները՝ այս վերջիններուն մէջ՝ յաճախ կը կրկնուին ու մեր ճաշակին համար , քիչ մը ծայրայեղ են . սիրուած կինը արեւէն պակաս զեղեցիկ չէ , եւ զգացումը զոր կը ներշնչէ՝ քիչ անգամ լափրշտակութենէն վար կը մնայ : Այդ բանաստեղծութեանց մէջ կը նշմարուի աղգեցութիւնը պարսիկ բանաստեղծութեան , ուր պատկերները ա՛յնքան փայլուն են եւ զգացումները ա՛յնքան խանդավառ . բայց՝ պարսիկ բանաստեղծներուն մօտ աւելի նււրը երանդներ կան հրաշքի մէջ , եւ մանր սմանութիւններու աւելի սիրուն , արտայայտութեան մէջ՝ աւելի այլազան :

Իւրաքանչիւր բանաստեղծի գործէն քաղուած կտորներու սկիզբը դրուած է հեղինակին կենսագրութիւնը , ինչ որ պատմական ճշմարիտ արժէք մը կուտայ այդ զրքին : Այդ կենսագրութիւններ եւ կտորներուն թարգմանութիւնը պարտական ենք Պ. Ա. Չօգանեանին , որ Արեւելքով հետազոտող Փարիզցիներուն քաջածանօթ է , եւ բարձր յարգանքք արժանի՝ այն եռանդին համար զոր ցոյց կուտայ ամէն քանի մէջ որ կարող է իր ցեղին տառապանքները նուազեցնել կամ պատիւը բարձրացնել :

"ՕՐԻՆԵԱԼ ԵՍ ԴՈՒ ԻՎԱՆԱՅՍ...»

Մարիա՛մ , այս անկողինն վրայ երբ նրաքի ու ես առջեւդ գորցիք վրայ ծրնաղիք Համբուրեմ խած երակներն : Այդ ձեռքերդ որոնցմէ յոյս կը ծուր , Մարիա՛մ . սա՛մ զրբրուններու օակ կը զգամ եակ մ'որ լուռ , արիւնք ու մայ ու մայ կը խրմէ : Այն գիշերէն՝ երբ մագերդ այդ բարձիդ վրայ Անիուքորէն յեղուցած՝ Մոցդ հանգիսին բացիք , եւ բուռն հանգիսէն Քրթիմ մ'առաւ տուներէդ վար հոսեցաւ , եւ կուտարիւնըդ մեռաւ : Արագնիդ մէջ ու այլեւոր երկնային , Այն գիշերէն քարթիւներէն կտպեալ Մեղր կարեց . դու եղար Հեզամամբոյ , լուսակեաց Լուսափնուր եզ աղաւնեակ մը եղար՝ Որ արեւուն օակ կը լքուած կ'երագէ Շինութեան վրայ նոր բլրին : Կի դիտեմ արդ Լաղցրիկ հիւծումն այսերուդ , եւ բաց շաղկիւղ մեռէ ծիծելդ՝ որոնց մէջ Կը բաժնուր կ'անցնէ եւ դու Բաժնուրելով մայր կ'ըլլայ : Մեծ մի քաղկին մէջ ետակիդ ես կը զգամ Տրփիւր նայն իմ սրբիս , եւ բողբոջումը արիւնձ մաղկիկն՝ Որուն բուռումը կ'արշեցնէ զիս եւ եկն եւ սեռն է մեր երկուքին :

... Մեծնեա՛լ ըլլաս , Մարիա՛մ . Դու որ անհուն գորովով Կողերդ ինձի կուտայ եւ ո՛սկերդ ուրիշ Ոսկրի մ'հաւար կը կոտիս . Դու որ կ'ըլլաս ամենէն Մաւուր ակօսն ակօսներէն բեղնուոր , Ու ամենէն չճաղ քաղաք՝ Բոյոր Թաղաւներէն շաւտին , Մեծնեա՛լ ըլլաս յափնեան . Դու որ՝ ըրիզն՝ կը կրիս — Խեփորին մէջ ինչպիս մարգրիս մը ապնի — Աստուածաճիպ Մարդ խորն այդ աղգանիդ՝ Մեծնեա՛լ ըլլաս , Մարիա՛մ :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

